

rólág hatottak reánk. Biztosabb és helyesebb mód a lap alján levő jegyzetekbe foglalni ez utalásokat. A tudós ember s a módszeres olvasó és gondolkodó hozzá van szokva ezekhez és jobban szereti, ha nem szakítják meg minduntalan a figyelemmel követett gondolatmenetet.

A könyvet Koszó Jánosnak kissé szubjektív hangú előszava vezeti be, melynek értékelő mondatait azonban a szerzőnek e tárgy szolgálatában szerzett érdemeiről szívesen aláírjuk mindannyian, kik a modern nyelvtanítás sorát az utóbbi évtizedekben figyelemmel kísértük és szívünkön viseljük.

*Gyulai Agost.*

**Dr. Varga Gábor:** A földrajztanítás szimbolikus szemléltető eszközei és azok módszertani alkalmazása. Megjelent a pécsi m. kir. középiskolai tanárképzőintézetű Gróf Széchenyi István gyakorló reáliskola 1932/33. tanévi Értesítőjében, 3—15. l.

**Benkő Gyula:** Jegyzetek a földrajztanítás módszertanához. Megjelent a mezőúri református gimnázium 1932/33. évi Értesítőjében, 13—57. l.

Anyagi nehézségekkel küszködő középiskoláink az elmúlt évben ismét kénytelenek voltak szokásos tanévvégi kiadványukat, az Értesítőt csökkenteni. Ennek következtében a régi jó világ terjedelemben és tartalomban értékes értekezései megfogytak. Nem jutott számukra hely. Érthető tehát, ha a kis számban megjelenteket annál nagyobb figyelemre méltatjuk, hiszen a magyar élniakarásnak mindmennyi beszédes tanúja.

Az első helyen említett értekezés szerzője a földrajz módszertanának tágas térségén kis területet jelöl ki, de azt azután alaposan feldolgozza. Tárgya a térkép, glóbus, relief, modell, térképvázlat, grafikon és diagramm. Amit mond, azt olvasmányai, tapasztalata és pedagógiai elmékedései alapján állítja és éppen ezért figyelemreméltó. Szem előtt tartja mindenütt a való helyzetet és így érthető, hogy a térképpel foglalkozik legtöbbet, míg a többi szemléltető eszköz közül egyik-másikkal már nyolc sorban végez. Az értekezés általában komoly dolgozat, s mikor a következőkben néhány részletét kifogásoljuk, korántsem akarjuk értékét csökkenteni. Nem tartjuk szerencsésnek a következő fogalmazást: „Atlaszunk, falitérképünk nem ábrázolhatja a növény- és állatvilágot, a gazdasági élet folyamatát, a vallási viszonyokat, a népi élet jelenségeit, nem ábrázolhatja, hol teremnek gabonaneműek, ipari növények stb.“ (8. l.) Így beállítva ez nyilvánvalóan tévedés, hiszen vannak külön úgynevezett biológiai térképek, falitérképek és atlaszok egyaránt, sőt az újabb magyar kiadványok, amelyek egyenesen iskolai használatra készültek, szintén tartalmaznak már ilyen lapokat és részeket. Metodikai szempontból, mivel nincsen lélektanilag kellőképpen megokolva, nem helyeselhető a következő állítás: „Módszertani követelmény, hogy csak akkor használjuk őket (tudniillik a reliefeket), ha a valóságot nem tudjuk szemléltetni. Mert minden igazi ismeret alapja a szemlélet.“ (10. l.) Ezzel szemben éppen az a helyes eljárás, amely a közvetlen környezet, az úgynevezett szülőföld domborművű térképéből indul ki és már itt gyakorolja azokat az elvonásokat, amelyek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy az idegen tájakat a

relieffel megérthessük. A modellek sorában feltétlenül meg kellett volna emlékezni a fizikai földrajzi jelenségeket és tényeket (gyűrődés, vetődés stb.) szemléltető eszközökről.

A másik értekezés tartalmában, átgondoltságban és így értékben messze marad az imént ismertetettől. Eredetileg a tanári karnak egyik módszeres értekezletén hangzott el, azután kibővült és így látott nagyobb nyilvánosságot. Sokkal jobb lett volna azonban, ha megmarad, mint annyi száz rokon célzattal készült testvére, a tanári értekezletek jegyzőkönyveinek hasábjain. Első kifogásunk, hogy nem egységes s ennek következtében nem tartalmazza, amit címe után ígér. Tartalmilag különben négy részre oszthatjuk: 1. a földrajz lényege és nevelő értéke, 2. közvetlen a háború előtti, alatti és utáni időkből származó különféle földrajztantervi javaslatok ismertetése, 3. a jelenlegi tanterv, a hozzá készült utasítás és a kettőn alapuló tankönyv bírálata és végül 4. az alapfogalmak tanításáról, a térkép használatáról, kirándulásról stb. igazán csak néhány jegyzet. Természetes, hogy ennek következtében az első rész közhelyek sorozata, a második valami földrajzpedagógiai munka megfelelő történelmi fejezetében talán helyet foglalhatna, hiszen ha ma kellene valami új tantervet készíteni, azokat a javaslatokat már az illető szerzők sem nyujtanák be, mert akkorát haladt azóta a világ. A harmadik rész semmi körülmények között sem idevaló. Tantervet, utasítást és tankönyvet szabad és kell bírálni. Kötelessége ez a tanárnak is és van is rá helye és módja. Ott vannak a különféle szaklapok, egyesületek (például a Magyar Földrajzi Társaság Didaktikai Szakosztálya), különböző értekezletek (módszeres, főigazgatói stb.), de ezt a munkát az Értesítőben elvégezni: elhibázott eljárás. Minden utasítás és módszertani munka ugyanis azzal kezdődik, hogy tanítványaink előtt, bármennyire is más felfogásunk van, mint a tantervnek, utasításnak és tankönyvnek, azokat tekintélyként kell elismernünk és nem szabad kritizálásukkal tanítványaink lelkivilágában káros következményeket előidéz-nünk. Ami helyes és találó a szaklapokban, egyesületekben és tanári értekezleteken, az nem való minden esetben az Értesítő révén a diákságnak és az iskola iránt nem egyszer ellenszenvet érző szülőknek kezébe. Márpedig az Értesítő első olvasói ők. Különben is a mai utasítások a tanárnak annyi szabadságot biztosítanak, hogy ilyesféle panaszokat igazán kár kinyomatni. Hasonlóan az ilyen színezetűeket is: „A nagyobb kirándulásokra legalább a 75%-os vasúti kedvezmény megadását kellene biztosítani. Még így is sok lenne vidéki, szegényebb tanulóinknak.“ (32. l.) Ezek a panaszok mindnyájunk előtt ismeretesek és a földrajz módszertanához édes-kevés közül van. *Karl János.*

**Kiss Sándor:** Az elemi iskolai számtan- és mértanítás módszere. Vezérkönyvül tanítónövendékek és tanítók számára. A szerző kiadása. Borbély Gyula könyvnyomdája, Mezőtáron. 1932. (102 l.) — Ára 2:50 pengő.

Az elemi iskolai számtanítás módszere az utolsó évtizedek alatt meglehetősen kialakult, ezért elég könnyű is rendszerbe foglalni. Mégis csodálatosképpen olyan számtanítási módszertan vagy vezérkönyv, mely az elemi iskolai számtanítást kimerítően tárgyalná, eddig magyar nyelven nem jelent meg.